

اودلاجان به روایت هارون

ویژگی:

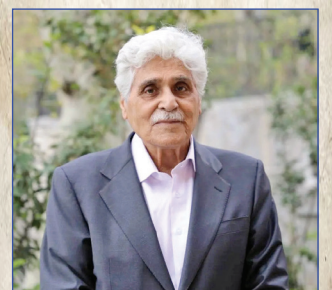
نویسنده و تهیه‌کننده سینما، رئیس بیمارستان و مسئول انجمن کلیمیان تهران

موضوع: هارون یشایایی

«هارون یشایایی» دهه ۹۰ از عمرش می‌گذرد و در هر عرصه‌ای که ذهن باری می‌کند، دستی بر آتش داشته و دارد؛ از ساخت فیلم گرفته تا سیاست. حتی در

زمانی بر مسند ریاست بیمارستان و انجمن کلیمیان تهران نشست و در این میان هم دست به قلم شده و روایتی خواندنی از محله اودلاجان و خاطرات سکونتش در این محله را برای همیشه ماندگار کرده است. کتاب «روزی که اسم خود را دانستم» روایتی جذاب از خاطرات و مرادوات هارون یشایایی در دوران سکونتش (کودکی تا جوانی) در محله اودلاجان است که با قلمی شیرین و آمیخته به طنز، سبک زندگی ساکنان مسلمان و کلیمی را برای مخاطبان و تهران‌پژوهان تصویرسازی می‌کند و تاکنون کمتر نویسنده‌ای به این موضوع پرداخته است. او از سال‌های پایانی دهه ۵۰ تا همین چند سال قبل رئیس انجمن کلیمیان ایران بود و نام او همچون امضا پای فیلم‌های تاریخ سینمای ایران می‌درخشد.

یشایایی درباره این کتاب و هدفش از نوشتن آن می‌گوید: «کتاب با مقدمه مفصل و دقیقی از شرح محله اودلاجان و یهودیان آن دوره ایران آغاز می‌شود و از همان ابتدا قصه‌ها هدف خاصی را دنبال می‌کنند که همان صلح و روابط انسانی و دوستانه بین کلیمی‌های ایران و مسلمان‌هاست و نیز شناساندن آن محله و آن دوره تاریخی و مردمی که امروز دیگر وجود ندارند. البته من قصه‌های دیگری هم نوشته‌ام اما این قصه‌ها را به همین منظور جمع کرده‌ام و محوریت خاصی دارند. در واقع باید گفت «جدایی شناختن» میان یهودی‌ها و مسلمانان در ایران در دوره قاجار اتفاق افتاده و به‌طور کلی یهودی‌ها زندگی مشترکی با مسلمانان داشتند. این قصه‌ها برای ماندگاری آن فرهنگ و آن محله نوشته شده و این را وظیفه خودم می‌دانستم؛ ماندگاری یک رابطه که بخشی از تاریخ فرهنگ ملت ایران است و این رابطه در کل فرهنگ ایران نمود پیدا می‌کند.»

محصول مشترک مارکوف و لرزاده

امین لشکر، وزیر گمرک‌خانه و رئیس خالصجات دوره ناصری که یکی از بانفوذترین رجال قاجار بود و مناصب مهم لشکری و کشوری داشت، عمارت باشکوهش را در اودلاجان بنا کرد. داریوش شهبازی، تهران‌پژوه درباره ماجراهای خانه تاریخی امین لشکر می‌گوید: «این خانه یکی از مجلل‌ترین عمارت‌های محله در دوره قاجار به حساب می‌آمد. امین لشکر بعد از ورشکستگی و عزل از مقام و منصب‌های مهمی که یدک می‌کشید این خانه را در ازای پرداخت بدهی به ناصرالدین شاه بخشید. طبق ادعایی که در کتاب «روزنامه خاطرات اعتمادالسلطنه» مطرح شده، ناصرالدین شاه این خانه را به ۱۵ هزار تومان به امین‌الدوله فروخت.» عمارت تاریخی امین لشکر را میرزا مهدی خان شقاقی، نخستین مهندس معمار ایران که خودش بچه سنگلج بود طراحی کرد. شهبازی درباره سیر تکاملی این خانه تاریخی در دوره ناصری می‌گوید: «خانه امین لشکر در ابتدا راهی به میدان توپخانه نداشت اما امین لشکر مبلغی به ناصرالدین شاه پرداخت کرد تا اجازه بدهد ایوانی مشرف به میدان توپخانه بسازد. مهندس شقاقی ایوان این خانه را با گچبری و تجملات بسیار تزئین کرد و یک در هم رو به میدان توپخانه باز شد تا شمالی‌تر زیباتر پیدا کند. خانه امین لشکر گچ‌کاری،

موضوع: خانه امین لشکر

ویژگی: یکی از قدیمی‌ترین بناهای تاریخی تهران که به دوره ناصری تعلق دارد

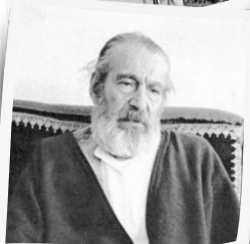
قدیمی‌ترین بناهای تاریخی تهران که به دوره ناصری تعلق دارد

آینه کاری و کاشی کاری‌های چشم‌نوازی دارد اما عمده شهرتش را مدیون استحکامی است که به واسطه پایه‌ریزی صحیح و اصولی پیدا کرد و جزو مستحکم‌ترین خانه‌های تاریخی تهران به حساب می‌آید.» خانه امین لشکر با گذشت زمان و در دوره پهلوی اول تکامل پیدا کرد و گروهی از مشهورترین معماران ایرانی و اروپایی مسئولیت تزئینات داخلی آن را بر عهده داشتند. شهبازی می‌گوید: «بخش‌هایی از خانه امین لشکر توسط مارکوف، معمار مشهور روسی و بخش‌هایی دیگر توسط آرجیبالد اسکات، معمار انگلیسی ساخته شده و اسکات لرزاده هم طراحی آجرکاری و سردرهای خانه را در دوره پهلوی اول بر عهده داشته است. نکته دیگر این است که بخش‌هایی از این خانه معماری رومی دارد و بخش‌های دیگری به سبک معماری ایرانی و مثل مسجد سیهسالار یا کاشی کاری معرق و مقرنس کاری و کاسه‌سازی تزئین شده است. چند بادگیر هم برای این خانه طراحی شده بود که به‌نظر می‌رسد همراه بخش‌های دیگر این خانه تاریخی تخریب شده است.»

حکایت شخصیت‌های تاریخی در محله

سال ۱۳۶۹ وارثان تصمیم می‌گیرند این ملک را بفروشند. رحیم طوبایی از معتمدین محله اودلاجان می‌گوید: «قدیمی‌های محل روضه‌های هفتگی خانه آیت‌الله بهبهانی را که بعد از فوت سیدمحمد بهبهانی به حسینیه تبدیل شده بود خوب به یاد دارند. از ۱۰ فرزند پسر و ۲ فرزند دختر آیت‌الله بهبهانی بیش از ۶۰ نوه و نتیجه باقی‌مانده که بر خلاف اجدادشان هیچ‌یک در فعالیت‌های سیاسی دخالتی ندارند. خانه آیت‌الله بهبهانی در اودلاجان تنها خانه باقی‌مانده از رهبران صدر مشروطیت در تهران است.» علاوه بر آنچه گفته شد، خاطرات نماینده نامدار مجلس ایران نیز که یک‌تنه در مقابل استبداد رضاخانی ایستاد در محله اودلاجان ماندگار است. شهید آیت‌الله سیدحسین مدرس با پس‌انداز و قرض، خانه مشیرالدوله در اودلاجان را خریداری می‌کند و این خانه محل زندگی و تدریس او می‌شود. از دیگر شخصیت‌هایی که اهالی اودلاجان از او خاطره دارند حاج‌حسن چمران پدر شهید چمران است. طوبایی می‌گوید: «او علاقه زیادی به بقعه پیر عطا در اودلاجان داشت. حتی برای خواندن نماز به آنجا می‌آمد. با اهالی اودلاجان دم‌خور بود. اهمیت زیادی به جوان‌های محله می‌داد. جوانی به نام علی سیدابوالفضل که از جوانان ناهل اودلاجان بود با درایت او سربراه شد. او علی را به خانه‌اش برد و فضایی از آن را در اختیار علی و خانواده‌اش قرار داد. در نزدیکی تکیه اودلاجان فضایی بود که بعد از ماه صفر خالی بود. آنجا را تبدیل به پارکینگ موتورسواران کرد و علی را مسئول آنجا کرد. علی بعد از آن اهل مسجد و هیئت شد.»

بخش بزرگی از تاریخ فرهنگی و اجتماعی اودلاجان را علما، وزرا، درباریان و شخصیت‌های تاریخی و معروف به خود اختصاص داده‌اند. اودلاجان رجال بزرگ تاریخی کم نداشت. اگر محدوده جغرافیایی اودلاجان قدیم را در نظر بگیریم چهره‌های تاریخی برجسته‌ای در این محله زندگی می‌کردند. میرزا بزرگ حاج‌ابراهیم نخستین صدراعظم قاجار، میرزا محمود وزیر، کمال‌الملک و استاد جلال‌الدین همایی، تاریخ‌نگار و ریاضی‌دان ساکن این محله بودند و باغ‌ها و خانه‌های بسیاری از آنها به یادگار مانده است. از

موضوع: چهره‌های محله معروف

ویژگی: رجال سیاسی، علما و افراد تأثیرگذاری که ساکن این محله بودند

معروف‌ترین رجال سیاسی و علمای ساکن در این محله می‌توان سیدعبدالله بهبهانی و شهید آیت‌الله سیدحسین مدرس را نام برد. کوجه بهبهانی‌ها در اودلاجان یادآور سیدعبدالله بهبهانی از مجتهدان شیعه و رهبران جنبش مشروطه ایران است؛ کوجه‌ای که خاطر آتش با خاطرات مشروطه گره خورده است و رجال سیاسی در ایام مشروطه در آن رفت‌وآمد می‌کردند. خانه بهبهانی تا ۳ نسل متعلق به خانواده بهبهانی بوده، آیت‌الله سیدعبدالله بهبهانی، آیت‌الله سیدمحمد بهبهانی و سیدجعفر بهبهانی، اما